



UNITÉ



DEPARTEMENT
ARCHITECTUUR



VOORWOORD

Beste lezer

Unité vertelt het verhaal van Existenz, een creatieve en bruisende jaarwerking van vierdejaarsstudenten burgerlijk ingenieur – architect aan de KU Leuven. Voor het zesentwintigste jaar op rij staat een groep enthousiaste studenten klaar om het experimenteren met architectuur om te zetten in de praktijk.

‘Existenz is dood’ klinkt het reeds enkele jaren door de gangen van het Arenbergkasteel. De werking dreigt haar effect te verliezen door zich aan de vaste agenda te houden. Verder krijgen steeds meer leegstaande panden in Leuven een nieuwe bestemming waardoor ook de Existenzweek vanuit zijn concept herzien moet worden. Op zoek naar innovatie en betekenis tijdens deze ongewone tijden worden nieuwe werkgroepen geboren en ontstaan frisse ideeën voor projecten.

Unité brengt niet alleen het relaas van Existenz. Met de focus op maatschappelijk relevante thema's zoals de verdichting van kernen en het wonen in de stad gaan we op zoek naar interessante projecten en ontwerpers. Deze kritische lijn gaat verder dan de hedendaagse visie op architectuur en stedenbouw. Hoe wordt er in andere kunsten gekeken naar de stad? Wat kunnen we leren uit het verleden en welke mogelijkheden biedt de toekomst?

Tot slot willen we de organisaties en personen bedanken zonder wie deze publicatie nooit de analoge wereld had kunnen bereiken: het Departement Architectuur, de faculteit Ingenieurswetenschappen, onze sponsors, de schrijvers en gastschrijvers, de fotografen en natuurlijk onze lezers.

Wanneer steeds meer virtueel gebeurt, kan u op een rustig moment – zittend in een goede zetel – bladeren door Unité. Geniet van het tijdschrift en laat u meevoeren doorheen onze artikels en verhalen.

Veel leesplezier!

Stef Van Leugenhaege | Isabel Verhaeghe
Verantwoordelijken Unité

GELAAGDHEID

Gelaagdheid is alomtegenwoordig in architectuur.

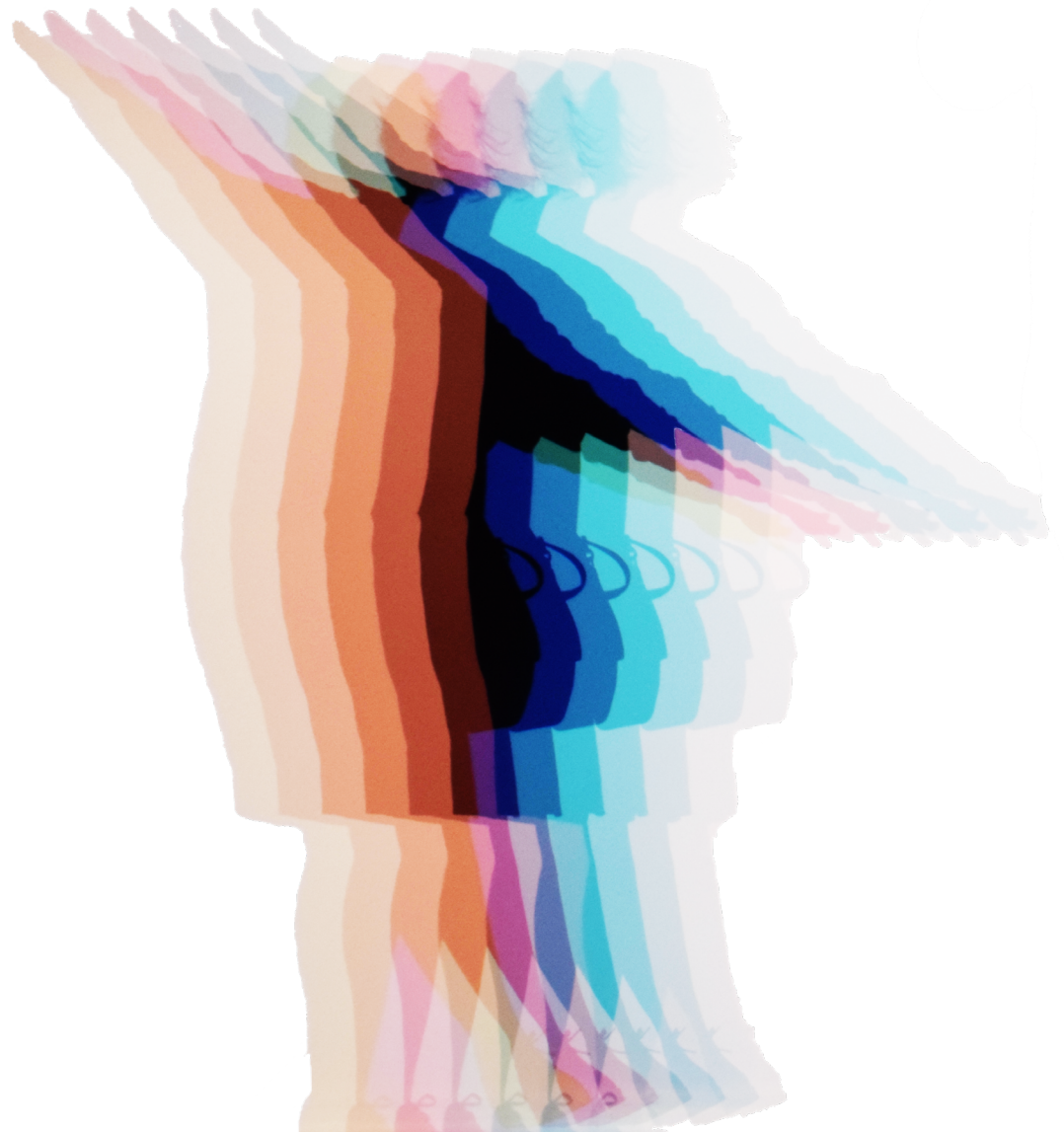
Van de renaissance-architect met zijn symbolische vormtaal.

Tot de rationalistische modernist die architectuur net ontdeed van de fysieke gelaagdheid.

In de steden waar herinneringen uit het verleden doorheen de lagen opwellen.

In het ontwerp waar de gelaagdheid van de context steeds tot een uniek resultaat leidt.

Architectuur is vaak zonder eenduidige betekenis. Ze is enkel vatbaar voor interpretatie.



Existenz 2021 licht die gelaagdheid uit.

In de installaties door de voorbijganger de diepgang van architectuur te tonen.

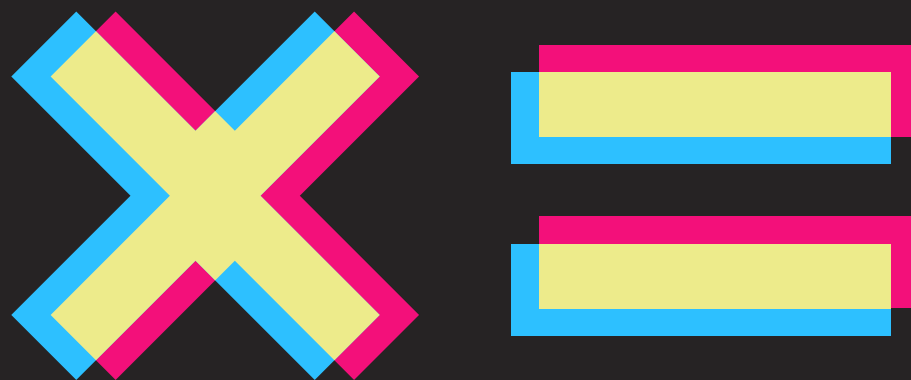
In de grafiek door verschillende kleurtinten te ontbinden en te hercombineren.





INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	1
GELAAGDHEID	2
GROET VAN DE G3	7
• DE STAD IN POËZIE I •	10
LOCKDOWN COMPATIBEL WONEN	13
• DE STAD IN SCHILDERKUNST •	18
PERSPECTIEF	21
INSTALLATIES	22
• DE STAD IN POËZIE II •	26
VERDICHTEN? JA, MAAR HOE?	28
PODCAST	32
COHOUSEN IN GENT	34
• DE STAD IN MUZIEK •	38
KLEIN, KLEINER, KLEINST	41
DESIGN FOR CHANGE	43
ANNO ARCHITECTEN	47
• DE STAD IN FOTOGRAFIE •	52
KØBENHAVN	55
ARCHITECTUURTIPS	59
DANKWOORD	64



EXISTENZ

GROET VAN DE G3

Met de indrukwekkende bagage van 25 trotse Existenzjaren voor ons, schrijven we nu onze bladzijden van dit verhaal. Net teruggekomen van een interessante terugblik op het verleden, richten wij onze ogen weer op het heden, maar zeker ook op de toekomst. Het bruist en het borrelt van de nieuwe ideeën. Verdekke, wat hebben we er zin in!

Existenz biedt ons het perfecte platform om de gebouwde wereld en al haar facetten nog eens flink te bevragen. Niet alleen architectuur, maar de hele wereld staat op een kantelpunt. Meer dan ooit is het nodig de zaken zoals ze zijn, te herdenken. Het belooft een jaar vol fundamenteel experiment te worden waarin we kunnen rekenen op onze creativiteit en passie om te 'bouwen'. Bouwen in baksteen en beton, maar vooral ook bouwen aan nieuwe ideeën. Met onze komende projectweek 'Design for Change' willen we mensen doen reflecteren op het voorbije halve jaar, het 'nieuwe normaal', en willen we vooral het debat openen. Verder zal Unité binnenkort zelfs verrassen met interessante podcasts. Als u goed oplet -zoals u dat normaal natuurlijk doet in de les-, ziet u binnenkort ook kritische installaties verschijnen in het schone Leuvense landschap. Ze gaan om interactie, want de mens maakt architectuur maar architectuur maakt ook de mens.

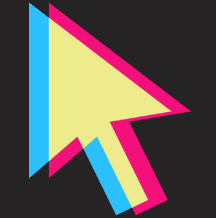
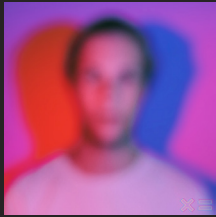
Existenz is natuurlijk meer dan enkel reflectie en experiment. Het is een plaats waar een groep gedreven eerste masterstudenten samenkomen en de handen in elkaar slaan -na correct gebruik van alcoholgel uiteraard- om elkaar beter te leren kennen. Het is ook een plaats waar onze leden en andere geïnteresseerden de nodige ontspanning kunnen halen, al hoeven we u niet te vertellen dat corona het ons niet makkelijk maakt. Veel verschillende individuen vormen samen één sterk geheel, de ronkende motor van Existenz. Eén voor één staan onze leden er, om na elke crisisvergadering toch weer creatief te beginnen denken, om er zo samen een onvergetelijk jaar van te maken!

Wij zijn verheugd om de pen te kunnen overnemen van onze voorgangers en hopen u binnenkort te mogen verwelkomen op één van onze (online) evenementen.

Tot snel!

Lode Vanderbeek | Marijke Houvenaghel | Lotte Franssen
G3





20•21
20•21
20•21

DE STAD IN POËZIE I

In de zomer van 1920 schreef Paul van Ostaïjen zijn gedichtenbundel “De Bezette Stad”. Van Ostaïjen – op dat moment pas vijftientig – blikt daarin moedeloos terug op de Duitse bezetting in Antwerpen. Geheel onverwacht werd die stad in 1914 gebombardeerd. Vanuit een filantropische kijk op hoe mens en maatschappij moeten functioneren beschrijft Van Ostaïjen het leven en de chaos in de stad. Die boodschap wordt bovendien ondersteund door een bijzonder merkwaardige typografie. Eén van die gedichten ‘Nomenklatuur van verlaten dingen’ vertoont frappante gelijkenissen met de huidige pandemische context. Het zou vandaag geschreven kunnen zijn...

Nomenklatuur van verlaten dingen

Verlaten ZIJN

verlaten stad
verlaten plein
verlaten kino

kino kapotte koffietas

holle haven
holle mensen
moeë mensen
matte mensen
matte treinen

geschok geknars stilstaan gezaaid in landschap

verlaten buffet
verlaten bar
verlaten barman
verlaten barmeid
PALLE POPPEN

triestigheid verlaten

BAR

fletse morgen
matte middag
flauwe avond
naakte nacht
uerozekrans

trolley

gebroken

trem

st

aan

stom

Paul Van Ostaijen, 'Nomenklatuur van verlaten dingen' uit *Bezette Stad*



LOCKDOWN COMPATIBEL WONEN

Begin februari deed het coronavirus zijn intrede in België en op 13 maart viel het land stil. Iedereen moest verplicht in quarantaine. Wat eerst een vakantie van drie weken leek, groeide al snel uit tot enkele maanden van thuisisolatie. Nu, acht maanden later, leven we nog steeds in de ons ondertussen welgekende bubbels. Het ritme van ons leven is drastisch veranderd. Er wordt meer van thuis uit gewerkt of geleerd. Duizenden Belgen herontdekten de natuur. Deze periode wijzigde ook de visie van velen op het wonen. Voormalig Vlaams bouwmeester Leo Van Broeck is duidelijk: 'Woonkwaliteit is simpel: dat is lockdown compatibel wonen.' (1) Maar wat houdt dit juist in? En valt dit te combineren met de boodschap van verdichting? Unité schreef een opiniestuk en ging daarvoor op zoek naar enkele getuigenissen van stedelingen.

Nood aan meer ruimte

Als er één ding duidelijk is geworden tijdens deze pandemie, dan is het wel hoe belangrijk ruimte is. Het vele thuisblijven liet al snel veel mensen tegen de muren oplopen. Gezinnen zonder tuin hadden het onmiskenbaar harder te verduren.

“In volle lockdown vormde thuiswerken met kinderen een grote uitdaging. Onze woning is gelukkig groot genoeg. Op elke verdieping is er ruimte om te werken. Die afwisseling is enorm aangenaam. Videogesprekken konden in alle rust gevoerd worden.”

Stefanie Verfaillie, 33 jaar, bewoont een bel-etage woning te Kortrijk

De cijfers liegen niet. Uit een bevraging van makelaarsgroep ERA in mei 2020 blijkt dat drie op de vier woningzoekenden enkel nog een huis met tuin willen kopen en het is nu eenmaal een feit dat dit soort woningen een stuk betaalbaarder zijn in een verkaveling. (2) Dit is echter absoluut niet logisch. Verkavelingen kosten de overheid stukken meer dan een woning in de stad. Er moeten meer verharde wegen voorzien worden, waardoor het aantal meter weg per gezin gemakkelijk oploopt tot honderd, tegenover vijf à zeven voor stadsbewoners. Zo zijn huisvuilophaling, openbaar vervoer en postbezorging slechts enkele voorbeelden van diensten die er een stuk duurder worden. (3) Daarnaast lopen ook de energetische en duurzame kosten hoog op. Een enorme oppervlakte aan natuur wordt aan banden gelegd en de verharding die aangelegd is om het perceel te bereiken geeft onder andere aanleiding tot een te lage grondwaterstand en overstromingen.

Versta dit niet verkeerd, de drang om naar een relatief goedkope en ruime woning met een groene omgeving te trekken, is zeer begrijpelijk. We moeten alleen beseffen dat dit ook één van de grote redenen is voor het verdwijnen van de natuur in ons kleine landje. Ruimte is iets wat we ook in een meer verdicht gebied zouden kunnen vinden. Stel u voor, meer verdichte steden en dorpen, een afwisseling van rijhuizen met tuin en appartementencomplexen met daktuin, meer publieke en groene ruimtes om tot rust te komen en rondom de dorpen en steden nog wat ongerepte natuur waar we naar hartenlust kunnen fietsen en wandelen. Zou dat niet mooi zijn?

Allemaal goed en wel, maar hoe kunnen we afstand houden als we dicht op elkaar gaan wonen? Wel, Spencer Gardner, transportplanner in Spokane Washington, maakt hierbij de volgende vergelijking.

Wanneer we spelen met dominosteentjes, komen we al snel tot het besef dat we een veiligheid moeten inbouwen. Zo niet, dan gaat al het werk bij één misstap verloren. De oplossing is om af en toe een leegte te laten tussen de gebouwde segmenten. Zo gaat het eigenlijk ook met het coronavirus. Hierbij moeten levensvatbare gemeenschappen van elkaar worden afgezonderd. Een verkaveling echter kan niet op zichzelf bestaan. Vaak moet er naar een naburige stad of dorp gereden worden om boodschappen te doen of in andere behoeften te voorzien. De snelle verspreiding van het virus heeft duidelijk gemaakt hoe vaak mensen zich verplaatsen. Dit zowel tussen steden, tussen regio's als internationaal. (4)

Daarnaast hebben steden een hoger aanpassingsvermogen. Ze moeten niet gebouwd worden voor pandemieën, zoals dat ook niet gebeurt voor oorlogen, maar adaptatie is wel mogelijk. Het coronavirus is een katalysator voor Europese steden om versneld te werken aan onder andere een fietsvriendelijke en autoluwe binnenstad. In steden zoals Brussel zijn er initiatieven waarbij autoverkeer uit straten wordt geweerd om zo extra publieke ruimte te creëren. Zo kunnen de inwoners toch op een veilige manier naar buiten gaan. Een goed voorbeeld hiervan zijn de straten die door het Ter Kamerenbos lopen. Er zijn nu plannen om deze ook definitief af te sluiten voor het verkeer in de weekends en vakanties. (5)



Weg met die files

“Ik zou graag in de buurt van de stad blijven wonen, zodat ik met de fiets of het openbaar vervoer snel in het centrum of aan het station ben en vlot met vrienden kan afspreken zonder de auto te hoeven nemen.”

Sarah Kasran, 25 jaar, bewoont een appartement te Gent

Vervolgens kwamen de vele dagelijkse verplaatsingen onder de aandacht. Voor het eerst in lange tijd was het land zo goed als filevrij. Straten en parkings lagen er verlaten bij en werden een potentiële ruimte voor ontmoetingen op anderhalve meter afstand. Men kon terug gezonde lucht inademen in de steden, waar de hoeveelheden fijnstof aanzienlijk waren gedaald. De pendelaar had eindelijk rust gevonden in de cocon van zijn eigen woning. Het thuiswerken was zeker niet ideaal. Het overleggen met collega's werd een stuk ingewikkelder en af en toe eens zeveren zat er ook niet meer in. Het heeft echter wel duidelijk gemaakt wat voor een tijdverlies al die files wel niet zijn. Fietsen en wandelen wonnen enorm aan populariteit. Het is belangrijk deze tendens aan te houden. In dat opzicht is een woning in de stad of een verdicht dorp een grote troef. Vaak zijn er allerlei voorzieningen binnen handbereik. Het bezit van een dure auto is dan ook geen must meer. Bovendien verloopt het gebruik van openbaar vervoer of deelauto's veel efficiënter, hoewel deze in tijden van corona natuurlijk niet altijd de voorkeur dragen.

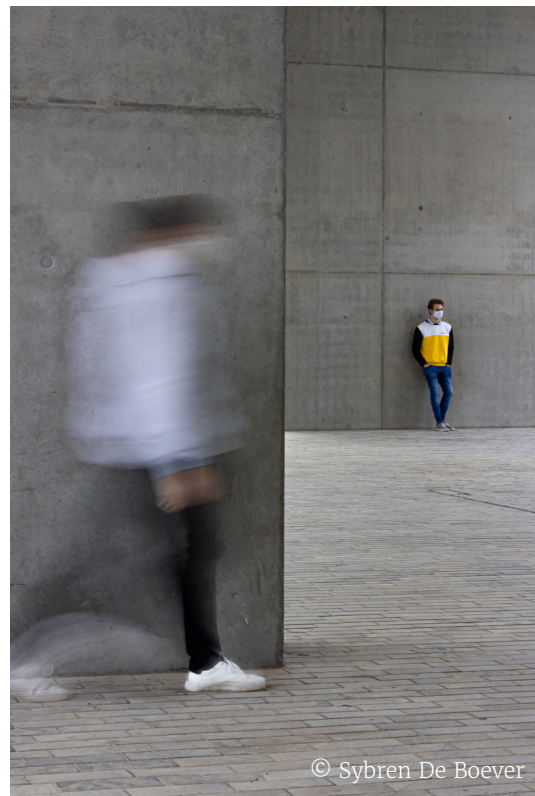
Nood aan menselijk contact

Ten slotte was er de eenzaamheid die bij velen keihard insloeg. Kwetsbare groepen vinden moeilijk aansluiting bij online lessen, digitaal gestreamde concerten en vergaderingen via nieuwe media. (6) Zeker

in steden is de anonimiteit vaak groter. De kleinschaligheid van dorpen zet de inwoners sneller aan tot het maken van contacten. Bij de bakker of slager wordt er al eens een persoonlijk gesprek gevoerd.

“Samenleven met je burens voelt anders aan in de stad. Nog steeds heb ik het gevoel dat ik, waar ik ook in Brussel woonde, los van één enkele buur, geen tot weinig connectie met hen heb. De grootstad is toch op dat vlak een stukje onpersoonlijker, ieder voor zich.”

Dries Verhaeghe, 48 jaar, bewoont een appartement te Brussel



© Sybren De Boever

Het inzetten op woongemeenschappen in de stad zou een oplossing kunnen zijn. Cohousing is hier een goed voorbeeld van. Velen denken foutief dat deze vorm van wonen gepaard gaat met een verlies van privacy. Het delen van ruimtes zowel binnen als buiten kan echter zo ver gaan als men zelf verkiest. Vaak heeft ieder lid er z'n eigen stekje en zelfs een private buitenruimte. Deze woonvorm biedt dus het dorpse gevoel van verbondenheid met de burens en daarnaast ook de voordelen van het delen van spullen, zoals een grasmachine of barbecue. Het private woongedeelte is meestal aan de kleinere kant. Ter compensatie zijn er dan gedeelde ruimtes. In de gemeenschappelijke tuin kunnen de kinderen vrij rondrennen en kan er bijvoorbeeld een moestuintje komen. In een gedeelde binnenruimte zouden feestjes kunnen worden georganiseerd met familie of vrienden, maar dit kan evengoed een werk- en studeerplek zijn tijdens een quarantaine. Er is steeds genoeg plaats om op veilige afstand te blijven en toch verbonden te zijn met de burens.

Hoop voor de toekomst

De komst van het virus heeft met andere woorden de pijnpunten van het wonen nog extra in de verf gezet. Voldoende ruimte, zowel binnen als buiten, voorzieningen dichtbij en een gevoel van verbondenheid met de mensen om je heen zijn kwaliteiten die ieder van ons moet kunnen ervaren.

De meeste woningen, zowel in de stad als in een verkaveling beschikken hier momenteel nog niet over. In de verkaveling zal nooit de beste oplossing gevonden worden, want de onmisbare faciliteiten blijven er altijd ver weg. De stads- en dorpskernen daarentegen bieden zeker mogelijkheden. Het inzetten op meer groene en publieke ruimte en het creëren van woongemeenschappen kunnen de maatschappij al een stap dichterbij de ideale situatie brengen. Op dit moment wordt hier al hard aan gesleuteld. Er is dus zeker hoop voor de toekomst!

Literatuurlijst:

- (1) Lambert, P., Paelinck, G & Heylen, K. (2020). Liveblog - Vlaamse bouwmeester: "Coronacrisis bewijst dat onze publieke ruimte vaak ondermaats is", <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/05/19/liveblog-19-mei/>
- (2) Eerdeken, A. (2020). Verandert corona hoe we wonen? 3 op 4 wil per se een huis met tuin, <https://www.livios.be/nl/bouwinformatie/woonwijzer/hoe-wil-ik-wonen/ver-bouwen-kopen-of-huren/verandert-corona-hoe-we-wonen-3-op-4-wil-per-se-een-huis-met-tuin/>
- (3) Denolf, W. (2020). Wonen na corona: trekken we weg van de stad?, Knack, <https://weekend.knack.be/lifestyle/maatschappij/wonen-na-corona-trekken-we-weg-van-de-stad/article-normal-1593793.html>
- (4) Gardner, S., (2020). Effective Quarantines and Strong Towns, https://www.strongtowns.org/journal/2020/3/25/effective-quarantines-and-strong-towns?utm_campaign=033020+Monday+Jab+-+General+List&utm_medium=email&utm_source=autopilot
- (5) (2020). Close wil Ter Kamerenbos ook na corona autovrij houden in weekends, <https://www.bruzz.be/samenleving/close-wil-ter-kamerenbos-ook-na-corona-autovrij-houden-weekends-2020-05-06>
- (6) Raum, (2020). Eenzaam in de stad, <https://raumutrecht.nl/2020/04/28/eenzaam-in-de-stad/>



DE STAD IN SCHILDERKUNST



Robert Delaunay, Champs De Mars: La Tour Rouge (1911)
Art Institute of Chicago

Robert Delaunay - Champs de Mars: La Tour rouge (1911)

In het begin van de twintigste eeuw gold de Eiffeltoren als hét Franse symbool bij uitstek van de moderniteit. De intentie van de Franse schilder Robert Delaunay lag er dan ook in om die nieuwe dynamiek te verbeelden. In 'Champs de Mars: La Tour Rouge' rijst een rode Eiffeltoren op tussen de grauwe Parijse woonblokken. Dit schilderij kadert in een hele reeks van kunstwerken, die Delaunay tussen 1909 en het einde van zijn leven maakte. Gaandeweg ondergaan zijn figuratieve objecten een abstracte metamorfose.

Zaha Hadid - The Peak Blue Slabs (1982-1983)

'The Peak Blue Slabs' is één van Zaha Hadids eerste projecten. Het toont het ontwerp voor een privé-recreatieclub op een berghelling in Hong Kong. Geïnspireerd door de abstracte geometrische schilderijen van de Russische suprematistische schilder Kazimir Malevich, verkent het schilderij ruimtelijke relaties in de gebouwde ruimte. Bijzonder hierbij is dat Hadid afwijkt van de gangbare opvatting van gebouwen als massieve massa. Ze vangt ruimte, stromen en beweging in platte vlakken. De elementen van haar gebouwen 'hangen' in het landschap alsof ze exploderen. Deze aanpak leidde ertoe dat ze "een vorm van omgekeerde archeologie" ontwikkelde die leidde tot bouwprojecten zoals de Vitra Brandweerkazerne in Duitsland.



Zaha Hadid, The Peak Blue Slabs (1982-1983) Royal Academy of Arts



PERSPECTIEF



Werkgroep Perspectief stelt u met trots de gloednieuwe projectweek voor: Design for Change! Deze projectweek is de tegenhanger van de alom bekende 'Existenzweek' die elk jaar in het tweede semester plaatsvindt. Met Design for Change voegen we nu ook een groot evenement toe aan het eerste semester, van 9 november tot en met 12 november 2020. Het doel van deze projectweek is het zoeken (en vinden) van antwoorden op enkele architecturale vraagstukken die op dit moment centraal in de aandacht staan. Ons doel: mensen prikkelen om na te denken over de nieuwe kansen in deze ongeziene crisis. De verlaten gangen van de abdij Keizersberg vormen het witte doek om te experimenteren met nieuwe invullingen.

Het thema van Design for Change is 'de impact van COVID-19 op de Belgische architectuur en stedenbouw'. Aan de hand van lezingen, debatten en gesprekken met toonaangevende architecten en onderzoekers zullen we het hebben over onderwerpen zoals 'de zorg van de toekomst', 'natuur in de stad', 'plannen voor plaats' en 'corona discrimineert'. Ook buigen we ons over vragen zoals 'Hoe passen we ons aan om ruimtelijk samen te leven met een virus?' Of 'Blijft alles hetzelfde?' 'Hoe zijn steden (en hun hygiëne) in het verleden gevormd door epidemieën en hoe verbeteren we ze in het licht van deze nieuwe werkelijkheid?' 'Hoe voorkomen we dat we in de toekomst gevangen worden door de gevolgen van ons eigen gedrag?' of kortom, 'Wat leren verleden en heden ons voor de toekomst?'

Tuur Lenaerts | Nicolas Van Grimberge
Verantwoordelijken Perspectief

INSTALLATIES

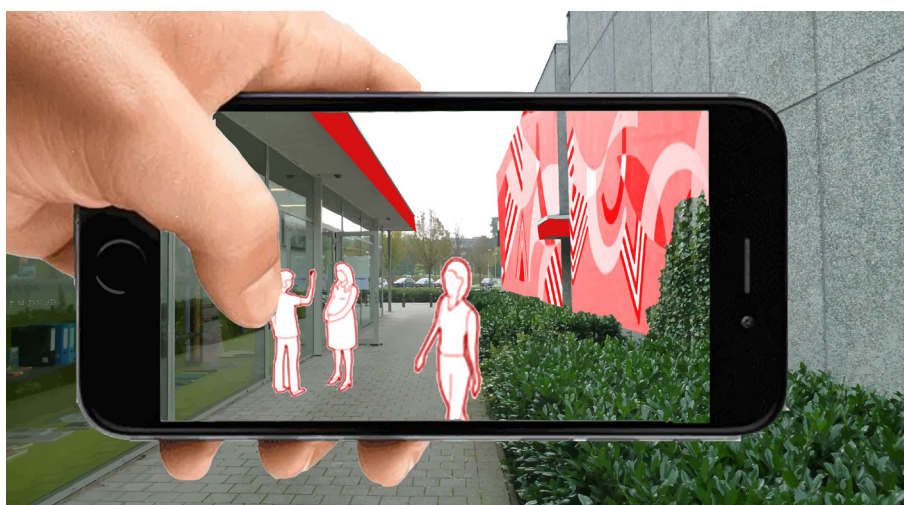
Het doel van deze werkgroep is om de impact van architectuur (& Existenz) op het dagelijkse leven te duiden, om te onderzoeken hoe je een plek kan veranderen en heropwaarderen met kleine ingrepen en om de ruime betekenis van het begrip 'architectuur' te ontdekken.

Het overkoepelend thema dat we gebruiken voor onze installaties, om dit doel te bereiken, is het begrip 'dualiteiten'. Elk (architecturaal) thema heeft immers verschillende aspecten die elkaar kunnen tegenspreken. Wij willen deze verschillende lagen tonen én met elkaar verenigen. Zo maken we duidelijk dat er vaak raakpunten zijn, waardoor dualiteiten kunnen overlappen, elkaar complementeren en elkaar versterken.

Concreet willen we dit doen via installaties/artefacten die oppervlakkig ogen, maar dieperliggende lagen hebben. Aan jullie om deze lagen open te plooiën!

INSTALLATIES - campus Arenberg

Wat is de taak van een architect? De leefomgeving van mensen verbeteren! Daarom nemen we dit jaar Campus Arenberg onderhanden: een ontmoetingsplek in de vorm van een paviljoen, kleurrijke muurschilderingen op de monotone gevels, enkele kronkelende wandelpaden doorheen het strakke grasveld, extra zitbankjes in het groen... Maar, vooraleer we definitief aan de slag gaan, vragen we jullie mee te denken! Wat mist er op onze campus of wat zou beter kunnen? De ideeën stromen waarschijnlijk al binnen, dus hou onze plannen zeker in de gaten en geef binnenkort jouw gepeperde mening over de campus!



INSTALLATIES - stad

Sommige dualiteiten zijn niet alleen relevant voor de architectuur, maar hebben een breder draagvermogen binnen de maatschappij “an sich”. Daarom geven wij hen een plaats in de stad door middel van een installatie! De tegenstelling tussen individu en collectief, een kleiner deel als noodzakelijk goed voor een groter geheel, een ingezoomd verhaal kaderen door wat meer uit te zoomen op het grotere plaatje... Kijk zeker en vast eens rond wanneer je jezelf doorheen Leuven verplaatst. En wie weet, zie je wel een van onze installaties in je ooghoek opduiken!



Inzoomen-Uitzoomen: Vaak verradert een architecturaal detail het verhaal achter de gebouwde omgeving. Dat willen we meegeven met deze installatie! Al wie in het bruisende Leuven rondloopt, wordt aangezet door onze installatie om de stad bewuster te gaan beleven en wordt meegenomen in het verleden, het heden en de toekomst van de stad. Met de Keizersberg als startpunt zal deze rondreizende installatie u meenemen langs ons geliefde kasteel tot de meest intrigerende plekjes in Leuven.



INSTALLATIES - evenementen

Jazeker! Wij staan ook garant voor dubbelzinnige artefacten op onze evenementen. Zo kom je volgend semester waarschijnlijk onze installatie Dynamisch-Fundament tegen:

Het begrip “fundament” klinkt in eerste instantie erg statisch. Het is synoniem voor de kern van een constructie, concept, organisatie. Maar is hierbij dan geen plaats voor verandering en dynamiek? Wij zeggen alvast volmondig: “Ja, tuurlijk wel!” Verplaatsbare driepikkels vormen enerzijds de fundamenten van deze overkapping: ze ondersteunen het zeil en houden het omhoog. En toch, deze fundamenten zijn zo gesjord dat ze op één-twee-drie dichtgeklapt en elders, in een nieuwe configuratie, opnieuw opgesteld kunnen worden. Anderzijds staan de driepikkels symbool voor de fundamenten van Existenz zelf! Want ook wij bouwen elk jaar verder aan een verhaal en vertegenwoordigen jaar na jaar dezelfde basisprincipes. En toch, elk jaar start een nieuwe lichting studenten vol goede moed en legt iedere lichting telkens weer zijn eigen accenten.

De 5 fundamenten van Existenz?

Fundament 1: Architectuur laagdrempelig maken

Fundament 2: Jouw mening telt, laat ze horen!

Fundament 3: Alle aspecten van architectuur ervaren

Fundament 4: Ontmoeting genereren door middel van architectuur

Fundament 5: De grenzen van architectuur aftasten

INSTALLATIES - www.existenz.be

Nog niet genoeg van Installaties? Spot dan onze QR-codes of neem zeker eens een kijkje op onze site! Daar vind je nog meer info over onze installaties, herbeleef je gemiste installaties én kan je iedere twee weken een nieuw referentieproject ontdekken waarin stad en natuur op een interessante manier een symbiose vormen. Binnenkort komt daar ook nog een extra artikel op die het leven tijdens corona en het verband met stedenbouw en architectuur zal analyseren.

Rationeel-Gevoel: Welke lessen voor de stad, trekken we uit dit coronatijdperk? Op momenten van crisis - momenten waarop we nooit eerder zo massaal in ons “kot” bleven - komen de gebreken van onze steden & leefomgevingen boven drijven. Cijfers zeggen veel, maar niet alles. Een emotionele getuigenis spreekt tot de verbeelding, maar is soms te subjectief. Waarom dan niet beiden combineren tot één verhaal?

Laura Dreesen | Mathijs Knevels
Verantwoordelijken Installaties

DE STAD IN POËZIE II

Op 30 juni liep het mandaat van Bouwmeester Leo Van Broeck ten einde. Geïnspireerd door zijn vierjarig durende opdracht schreef Maud Vanhauwaert een gelegenheidsgedicht, waarin je als lezer “wordt uitgenodigd te harken in het verhakkelde landschap van letters”, aldus Vanhauwaert. Dit is een knipoog naar de huidige ruimtelijke realiteit, een thema dat in het discours van Van Broeck altijd een prominente plaats kreeg. Jelle Jespers verzorgde de grafische vormgeving.

's Avonds is het aanschuiven naar de villaatjes
met oprit en geschoren haagjes in de voortuin
kabouters met versteende grimas

's ochtends trekt de file als een slakkenlijmspoor
glinsterend door het verhakkelde landschap
naar een stad met klinkerkoorts, toe, laten we

h e e n t d g o e o h r a r d r e
e w a s r t a v d a n d e
k a b v o e m l e s n o n t
r w a e f e e r l e z n i e n

alvorens de smog de dauw versmoort
het is hoog tijd om plaats te maken, tot het weer groen
achter onze oren wordt, de stad niet meer stottert

dit is geen utopie, veel dromen kan je plotteren
laten we verdichten tot de witruimte weer ademt
als vanzelf krijg je poëzie

Maud Vanhauwaert,
voor Leo Van Broeck. 2020



© Gilles De Sloovere



VERDICHTEN? JA, MAAR HOE?

Bij het horen van het woord ‘verdichten’ trekken velen spontaan hun neus op. Er wordt meteen gedacht aan een onpersoonlijke stad vol hoge woontorens. Verdichting is nochtans een belangrijk punt op de agenda geworden. Doordat dorpen en steden zo breed uitgesmeerd zijn, is het moeilijk om infrastructuur en dienstverlening efficiënt te organiseren. Ook het verdwijnen van natuur moeten we met lede ogen aanzien. In dit artikel willen wij u aantonen dat het creëren van een hogere densiteit ook op een menselijke en aangename manier kan.

Stapelen

Appartementen zijn een logische keuze om meer woningen op een kleinere oppervlakte te realiseren. Deze zijn echter niet aantrekkelijk voor jonge gezinnen. Mits een aantal ingrepen zouden we appartementen nochtans heel comfortabel kunnen maken. Meer natuur, daktuinen en verhoogde straten waar kinderen veilig kunnen spelen; het zijn slechts enkele ingrepen die al een wereld van verschil maken. Hugo Vanderstadt – architect stedenbouwkundig ontwerper – maakte een ontwerp voor de Papenvest te Brussel waarin hij de behoeften van de stedelijke bewoners wil beantwoorden. Met dit ontwerp wou hij tevens een statement maken dat indruist tegen de huidige opdracht die de innovatieve vrijheid beperkt. (1)

Verdichting is echter niet alleen te verkrijgen via nieuwbouw. Vanderstadt stelt in zijn onderzoek voor het stedelijk weefsel te versterken met ontdubbelde rijwoningen. Hierbij worden aan de bestaande rijwoningen één of twee extra verdiepingen toegevoegd. Met een maximum van vier bouwlagen kunnen twee wooneenheden gecreëerd worden. Op die manier blijft er steeds een verbondenheid met de tuin. Kinderen kunnen er spelen, terwijl ouders een oogje in het zeil houden. Daarnaast is er ook een behoud van de identiteit van het plaatselijk woonweefsel en worden contacten met burens extra gestimuleerd. (1)

Combineren en delen

Verdichting moet niet altijd gebeuren op een puur ruimtelijk niveau. Het is evengoed mogelijk op vlak van tijd. Verschillende gebruikersgroepen kunnen dan profiteren van de beschikbare ruimte, zowel gelijktijdig als op een ander moment. (2)

Cohousing is hier een mooi voorbeeld van. Dit is een vorm van samenwonen met collectief gebruikte ruimtes. Vaak gaat het dan over functionele plekken, zoals een wasruimte of fietsenstalling. Dit kunnen echter ook verblijfsplekken zijn die dankzij het delen groter en aangenamer georganiseerd kunnen worden. Denk hier maar aan een grote gemeenschappelijke tuin in plaats van een kleine ommuurde buitenruimte. Ook een collectieve keuken of zitruimte kan flexibel gebruikt worden, bijvoorbeeld voor feestjes of vergaderingen. Op die manier moet niet iedere woning voorzien zijn op grote bijeenkomsten die slechts occasioneel plaatsvinden.

Verder wordt het multifunctioneel inzetten van gebouwen ook steeds belangrijker. Al te vaak worden ruimtes enkel voor een deel van de tijd gebruikt. Zo komen bijvoorbeeld scholen in de weekends en weekavonden leeg te staan. Vandaar het idee om lokalen ook voor andere doeleinden in te zetten zoals sport, vergaderruimtes of avondlessen. (3)

In de vrije middelbare school van Roeselare heeft men intensief geïnvesteerd in faciliteiten om een hogere bezettingsgraad te creëren. De nieuwe sporthal van de onderwijsinstelling werd ontworpen door Architecten Groep III. Het architectenbureau maakte de hal groter en voorzag meerdere kleedkamers. Bijgevolg is het mogelijk de sporthal te delen met een nabijgelegen school en kunnen hier op andere momenten wedstrijden en trainingen georganiseerd worden voor externe sportclubs. Het bestuur heeft er bewust voor gekozen om slechts twee externen regelmatig gebruik te laten

maken van de infrastructuur. Zo tracht men de coördinatie van de verschillende groepen eenvoudig te houden. Hiermee komt natuurlijk ook meteen de schaduwzijde van het delen naar boven. (4)

Studio Naked House stelt een nog verder doorgedreven gemeenschappelijkheid voor. Deze groep van acht studenten ingenieur-architect aan de KU Leuven onderzocht voor hun masterthesis de mogelijke oplossingen voor de problematiek omtrent betaalbaar wonen in Leuven. Een interessant pad is volgens hen het toepassen van pop-up functies in leegstaande kamers van woningen. Zaken zoals een studieplek, co-working plek, ... Dit is echter tegenstrijdig met de vaak individualistische houding van de gemiddelde Vlaming. De leden van Studio Naked House denken nochtans dat dichtere contacten voor interessante netwerken zorgen en niet per se voor privacyproblemen. Bovendien kunnen deze connecties vereenzaming tegengaan. (5)

Hergebruik

Ten slotte is er in België nog steeds veel leegstand. In plaats van verlaten gebouwen te slopen, kunnen deze beter herbested worden. Dit is vandaag de dag de meest courante vorm van stadsinbreiding. Lege ruimtes worden niet alleen opgevuld met nieuwe woningen, maar ook met horeca, kantoren en groene zones. (6) Een voorbeeld is niet ver te zoeken. In de studentenstad Leuven zijn er tal van projecten waaronder de herbesteding van de Vaartkom. De verlaten industriële site werd sinds 2007 getransformeerd in een nieuwe stadswijk met woon- en winkelcomplexen langs een verkeersvrije boulevard aan het water. (7)

Variatie troef

De manieren van verdichten zijn heel gevarieerd en uiteraard hebben wij hier niet alle mogelijkheden opgesomd. Het is belangrijk te beseffen dat er niet één juiste vorm bestaat. Er vindt een demografische

verschuiving plaats richting een diverse maatschappij, zowel bij het individu als bij de gezinssamenstelling. (8) Het klassieke gezin komt steeds minder voor en wordt meer samengesteld, divers, etc. Daarmee moet een heterogeen woonlandschap gepaard gaan dat aan de verschillende behoeften kan voldoen. Daarnaast is het creëren van densiteit niet enkel afhankelijk van de bewoners, maar ook zeker van de plaats. In landelijke dorpen kan er gekozen worden voor rijwoningen in de dorpskern, eventueel aangevuld met een aantal lage appartementsgebouwen georganiseerd rond groene pleintjes en charmante steegjes. In steden daarentegen kunnen ook grotere projecten goed werken. (9)

Literatuurlijst

- (1) Vanderstadt, H., (2017). Verdichting in de steden, geraadpleegd van http://www.hetautonomiehuis.be/publicatie_VERDICHTEN_IN_DE_STEDEN.pdf
- (2) Vlaamse woonraad, (2019). Verdichten en leefbaarheid, geraadpleegd van https://www.wonenvlaanderen.be/sites/wvl/files/wysiwyg/vwr-verdichten_def.pdf
- (3) Agon, (2019). Multifunctionele onderwijsinfrastructuur, geraadpleegd van https://www.agion.be/sites/default/files/images/D_Managementsamenvatting_20190715.pdf
- (4) Scholen van Morgen, (2018). Multifunctioneel gebruik: tussen droom en daad, geraadpleegd van <https://www.scholenvanmorgen.be/reportages/multifunctioneel-gebruik-tussen-droom-en-daad>
- (5) Studio Naked House, (2019). Een leven lang wonen, geraadpleegd van <https://studionakedhouse.blogspot.com/2019/10/work-in-progress-eerste-beschouwingen.html>
- (6) De Tijd, (2017). 'We moeten de stad intelligent inbreiden en verdichten', geraadpleegd van <https://www.tijd.be/partnercontent/vastgoed/stadsontwikkeling/we-moeten-de-stad-intelligent-inbreiden-en-verdichten/9954797.html>
- (7) Wikipedia, Vaartkom, geraadpleegd van <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vaartkom>
- (8) Studio Naked House, (2019). Meer diversiteit aan woonkarakters, geraadpleegd van <https://studionakedhouse.blogspot.com/2019/10/work-in-progress-eerste-beschouwingen.html>
- (9) vrt.be, (2019). Verdichting? Ja, maar dat moet meer zijn dan 'appartementisering' alleen, geraadpleegd van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/08/09/opinie-appartementisering/>



Ontwerp voor Papenvest © Hugo Vanderstadt



Polyvalente sporthal in Roeselare © JAU fotografie



Toekomstbeeld van de Vaartkom © Onkruid

PODCAST

Stadshal Gent – Robbrecht & Daem / Marie-José Van Hee architecten

In architectuur zijn er steeds twee belangrijke perspectieven, enerzijds de visie van de architecten en anderzijds die van de gebruikers. Soms vallen deze samen, maar af en toe botsst het ook. De Stadshal in Gent, ontworpen door Robbrecht & Daem en Marie-José Van Hee architecten, is een goed voorbeeld van een bouwwerk waarrond de meningen verdeeld zijn. In onze allereerste podcast krijgt u een uniek zicht op de standpunten van zowel de ontwerpers als de Gentenaren.

Paul Robbrecht voert ons mee naar het begin van het ontwerp. Hij vertelt ons over de uitgangspunten en gaat in op de kritiek die er kwam. Daarnaast horen we wat de allereerste reacties waren van enkele Gentenaren en wat ze er nu, acht jaar na de oplevering, van vinden. Heeft u zelf ook een uitgesproken mening over de Stadshal of is uw interesse gewekt? Ga dan zeker naar onze website www.existenz.be en beluister deze podcast.



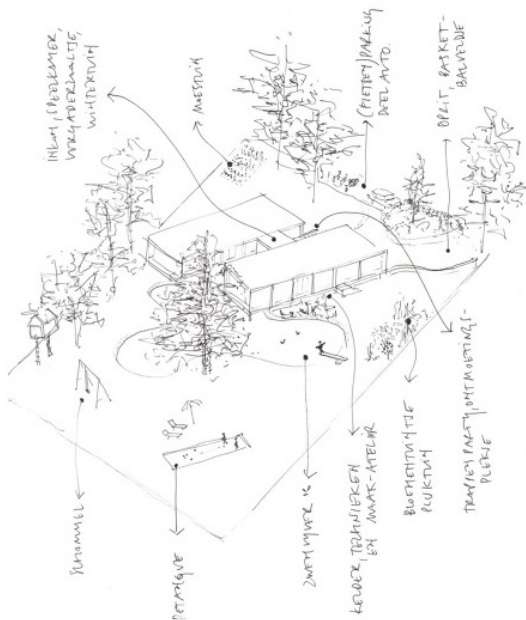
<http://existenz.be/unité>

Onder één dak – Anne-Valérie de Mûelenaere

Heb je je ooit al eens afgevraagd wat een architect denkt/voelt/vertelt bij het ontwerpen van zijn/haar eigen woning? Zou men kritischer zijn over een eigen ontwerp? Of zou men enkel lovende woorden hebben? Vertrekt men vanuit een wit canvas waarbij alles kan en alles mag? Of zijn er toch bepaalde zaken waar men rekening mee moet houden?

Kom het te weten in de tweede podcast van Existenz! Hierin vertelt Anne-Valérie de Mûelenaere over haar ervaring bij het ontwerpen van haar eigen woning. Samen met Liesbeth Put richtte ze in 2015 fijn architectuur atelier op. Van 2017 tot 2020 werkten ze intensief samen aan de verbouwing van een doktersvilla uit de jaren 60 naar een dubbelwoning voor twee gezinnen. De inkom, garage, oprit en tuin worden gedeeld.

Wil je graag weten wie dit nieuwe gezicht binnen het 3BIRA begeleiderteam is en ben je benieuwd naar wat Anne-Valérie de Mûelenaere nog doet naast ontwerpnamiddagen begeleiden in het kasteel? Houd dan zeker de site van Existenz in de gaten, kijk uit naar onze volgende podcast en verwacht deze binnenkort!



© Anne-Valérie de Mûlenaere



© Anne-Valérie de Mûlenaere

COHOUSEN IN GENT

Geboren met een baksteen in de maag woont de Vlaming in verkavelingen en appartementen verspreid over het land. De wens naar een eigen woning met een tuin of terras bestaat reeds generaties lang. Maar het kan ook anders; het concept van cohousing is bij velen een onbekend gegeven. Onbekend en dus onbemind. Van het delen van badkamers tot het leven in een commune waar alles gezamenlijk gebeurt. Het zijn enkele gedachten die bij mensen opkomen wanneer men aan cohousing denkt. De vele mogelijkheden en troeven zouden echter zelfs de meest kritische burger kunnen overtuigen. Unité bezocht dsDS en De Schilders, twee cohousing projecten aan de rand van Gent op een steenworp van elkaar gelegen. “De ideale plek om te wonen in een stad, ook tijdens een lockdown”, zo klinkt het bij de bewoners.



Het project dsDS - de school Dendermondsesteenweg - is een tiental jaar geleden ontstaan toen een oud schoolgebouw te koop stond. Enkele bevriende koppels zagen potentieel in de site en gingen op zoek naar geïnteresseerden om samen het perceel te kopen. Zo ontstond een groep van negen gezinnen die in het unieke pand wilden intrekken. 'Cohousen' was niet meteen de drijfveer. Wel waren de goede ligging aan de rand van het stadscentrum en de mogelijkheid om betaalbaar te wonen bepalende factoren. Met hulp van architect en medebewoner Wim Depuydt werden de gebouwen met ruime klaslokalen opgedeeld in enkele grondgebonden woningen en appartementen met een oppervlakte variërend tussen 125m² en 450m². Bijna elke wooneenheid beschikt over een eigen afgeschermd buitenruimte en de grote tuin met overdekte schuur wordt gedeeld.

Het cohousingproject De Schilders gaat een stap verder. Een groep van vijf mensen die in hun studententijd samen woonden, zochten een bestaand gebouw waarin een cohousingproject gerealiseerd kon worden. Duurzaamheid en betaalbaarheid waren belangrijke vereisten tijdens hun zoektocht. Omdat geschikte panden uitbleven, werd uiteindelijk gekozen voor een nieuwbouwproject. Het architectenbureau Havana ontwierp een compact gebouw waarin acht gezinnen kunnen samenleven. De appartementen zijn minimaal van oppervlakte - het kleinste appartement is 55 m², het grootste 105m² - maar bereiken een maximaal effect door de visuele continuïteit van de privé terrassen die aan de leefruimtes grenzen. Een grote leefruimte met keuken op de benedenverdieping wordt gedeeld, alsook de tuin en een fietsenstalling die flexibel ingezet kan worden, bijvoorbeeld voor buurtfeesten. Daarnaast is er nog een berging met wasmachines en extra opbergruimte voor de bewoners.

Collectieve ruimtes

Bij beide projecten zijn de woonunits zo ingericht dat iedereen een autonoom leven kan leiden: iedereen heeft zijn eigen keuken en badkamer én heeft voldoende privacy.

Bij dsDS is de collectieve tuin de grootste troef. Hier kunnen allerlei activiteiten plaatsvinden, zowel gemeenschappelijk als privé: een barbecue, een verjaardagsfeestje, jaarlijks een groot gezamenlijk tuinfeest... Kinderen kunnen hier in alle vrijheid samen spelen en kunnen steeds binnen en buiten lopen bij de burens.

Het gebouw van de Schilders is zo bedacht dat het uitnodigt om samen activiteiten te doen. Door de gemeenschappelijke leefruimte en keuken kunnen bewoners samen lekker koken, gezellig een film kijken of ontbijten op zondag, zonder dat het als een verplichting aanvoelt. Niets moet, alles mag. Men doet boodschappen voor elkaar, past op elkaars kinderen... Kinderen kunnen met elkaar spelen, kunnen elkaar helpen met huiswerk... Wanneer je de gemeenschappelijke leefruimte nodig hebt voor een verjaardagsfeestje, dan kan je die reserveren via een gemeenschappelijke agenda.

Naast samen dingen doen en organiseren, wordt er ook veel materiaal gemeenschappelijk aangekocht en aan elkaar uitgeleend. Dit gaat van een grasmachine en gereedschap tot gezelschapsspelletjes en boeken tot dat beetje boter dat je juist mist om je cake te bakken. Door met zoveel mensen in groep samen te wonen, heb je ook veel mogelijkheden, kennis en uiteenlopende vaardigheden, waardoor je elkaar altijd wel kan helpen.

Engagement

Een cohousing project beginnen of instappen is een heel engagement, zowel op financieel als fysiek en emotioneel vlak. Omdat bij dsDS een voormalige school omgebouwd werd tot aparte woningen, moest er nog veel voorzien worden. Je kocht in feite een klaslokaal, en geen woning met badkamer en keuken, en dat maakt het niet goedkoop. Voor zo een ruime woning is een budget nodig en dat is niet voor iedereen weggelegd. Het oorspronkelijke idee om een divers publiek aan te trekken is daardoor niet verwezenlijkt, waardoor er nu vooral tweeverdieners, met leeftijden tussen 35 en 45 jaar, wonen.

Bij de Schilders gaan ze uit van het idee 'hoe meer mensen meebetalen, hoe goedkoper'. Op die manier wilden ze graag acht woonunits samenstellen die voor een breder publiek toegankelijk zijn. Zo wonen er niet enkel klassieke gezinnen maar bijvoorbeeld ook alleenstaande ouders met kinderen. Ze hebben een balans gezocht tussen duurzaam en betaalbaar wonen.

Cohousing wil dus niet zeggen goedkoper wonen, maar wel dat je – voor dezelfde prijs als voor een woning of verbouwing ergens anders – nu meer bereikt en meer waar voor je geld krijgt: je hebt ecologisch gebouwd, met een tuin, midden in de grote stad. Daarnaast krijg je er een sociaal netwerk bij dat je steunt en helpt wanneer nodig.

Afspraken maken

Cohousen vraagt om organisatie. Je leeft samen met anderen, deelt dezelfde ruimtes en leent elkaar materiaal uit. Dus moeten er afspraken worden gemaakt en beslissingen worden genomen.

Bij dsDS houden ze vier keer per jaar een vergadering om allerlei zaken te bespreken en te evalueren. Soms ontstaan er wel discussies omdat er veel verschillende meningen zijn, maar dat is normaal in zo een grote groep.

Er wordt dan naar een compromis gezocht, naar een oplossing waar iedereen zich goed bij voelt. In het begin, tijdens de verbouwing, waren er wel tweewekelijkse vergaderingen. Er moet namelijk over zoveel belangrijke zaken overlegd en overeengekomen worden, dat dat toen wel nodig was.

Bij de Schilders is er iedere maand een vergadering met alle bewoners om afspraken te maken en om problemen aan te kaarten en op te lossen. Dagelijkse beslissingen kunnen wel eens meer tijd vragen wanneer er meningsverschillen zijn. Tijdens de ontwerp- en bouwfase kon dit soms tot een hevige dialoog leiden, zeker wanneer blijkt dat er ingeboet moet worden op de eigen ruimte of wanneer toch blijkt dat iets duurder zal zijn dan voorzien. Veel beslissingen werden ook aan de architecten overgelaten, zoals bijvoorbeeld de kleur van de ramen, de keuze van de deuren... omdat het bijna onmogelijk is dit in groep te kiezen.

Tijdens een lockdown

Tijdens de eerste weken van de lockdown in het voorjaar mocht men enkel contact hebben met huisgenoten. Volwassenen moesten van thuis uit werken en kinderen konden niet naar school. Veel mensen voelden zich gevangen tussen vier muren of voelden zich eenzaam omdat ze niemand meer zagen of spraken. Kan cohousing een oplossing zijn?

Bij dsDS werd elke woonunit als een aparte bubbel gezien. De tuin was een fantastische meerwaarde tijdens de periode van de lockdown. Deze was groot genoeg zodat iedereen op veilige afstand van elkaar kon zitten en toch voldoende contact met elkaar kon hebben. De kinderen hadden genoeg ruimte om buiten te spelen en zich hier volledig uit te leven zonder in elkaars bubbel te komen. Aan persoonlijke ruimte was geen gebrek bij dsDS. Zowel binnen als buiten had iedereen voldoende plaats omdat alles heel open en ruim ontworpen is.

Bij de Schilders is het gebouw echter veel compacter ingericht: de woonunits liggen dichter bij elkaar, de tuin is kleiner, er worden gemeenschappelijke binnenruimtes gedeeld... Maar ook hier werd elke woonunit een aparte bubbel. Twee units op de bovenste verdieping namen elkaar in de bubbel en bestonden zo uit vijf volwassenen en vijf kinderen. Toen later bleek dat kinderen weinig tot geen bron van besmetting waren, hebben ze collectief besloten dat de kinderen zowel binnen als buiten samen konden spelen. De volwassenen bleven wel zeer voorzichtig door voldoende afstand te houden en geen kus of knuffel te geven bij het begroeten, wat normaal wel wordt gedaan. Daarnaast zijn er ook nieuwe afspraken gemaakt omtrent extern bezoek: zoveel mogelijk beperken, omdat extern bezoek risico brengt voor de hele cohousing, en steeds laten weten aan de rest wie er komt en wanneer. Omdat de ruimte binnen en buiten in de tuin eerder beperkt is, hebben de bewoners veel gebruik gemaakt van de publieke ruimtes, zoals de parken en bossen in de buurt. De gemeenschappelijke binnenruimte kon dienen als werk- of studeerplek, waarbij er rekening werd gehouden om stil te zijn als iemand bijvoorbeeld een zoomvergadering had.

De extra's

Zoals je kan lezen, bestaan er verschillende vormen om samen te wonen. Niet in elk cohousingproject wordt hetzelfde omgegaan met private en collectieve ruimte, wordt evenveel gemeenschappelijk voorzien, worden dezelfde afspraken gemaakt. Cohousing is een manier om het sociaal isolement van onze huidige maatschappij tegen te gaan. Iedereen heeft zijn eigen unit met rust en privacy, maar krijgt door de open sfeer ook de mogelijkheid om elkaar te ontmoeten in de inkomhal, de tuin of gemeenschappelijke ruimtes. Door materiaal en ruimtes te delen wordt de ecologische voetafdruk kleiner en het sociaal contact groter.



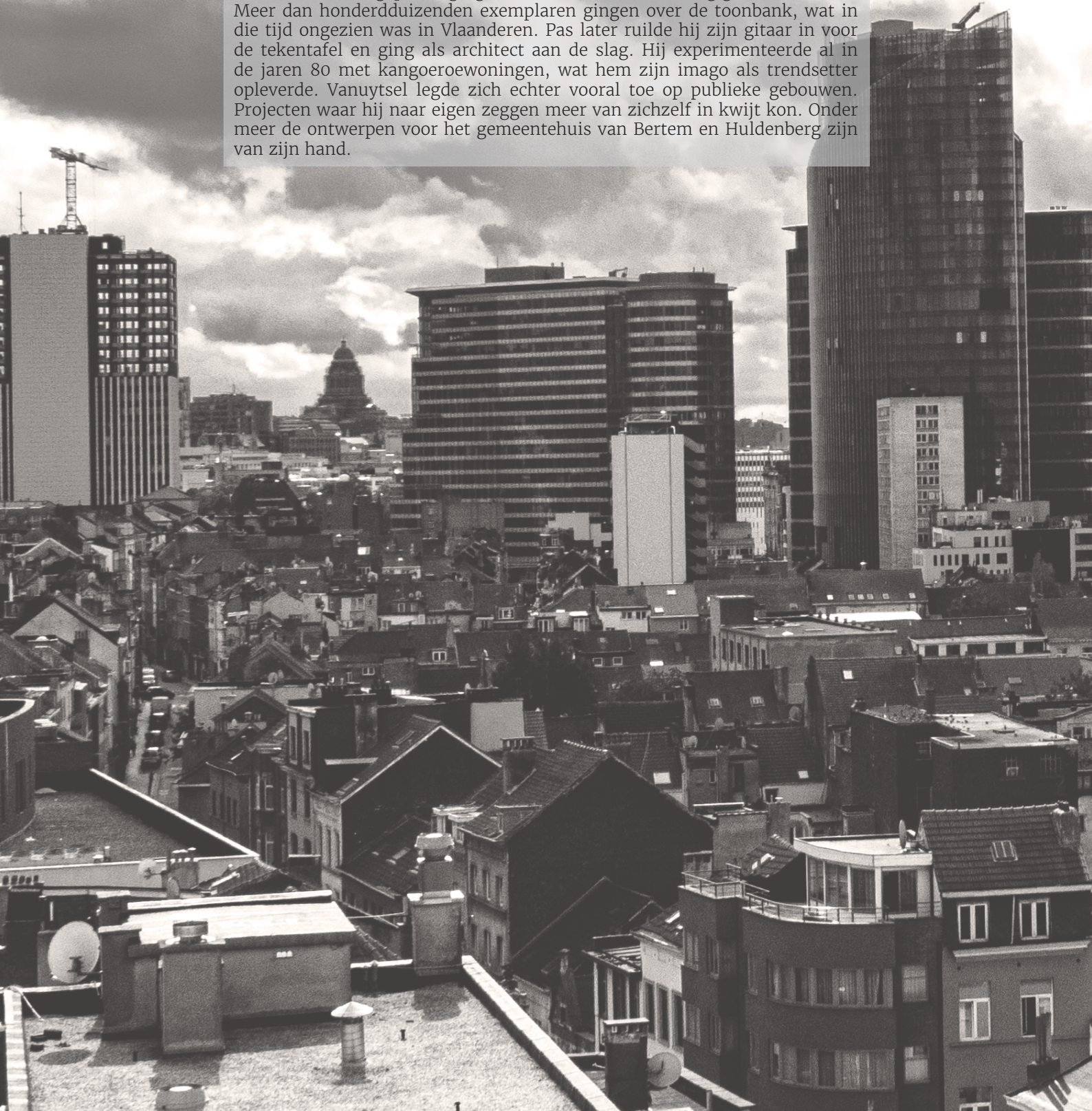
dsDS © Filip Dujardin




de Schilders © Filip Dujardin

DE STAD IN MUZIEK

Zanger-architect Zjef Vanuytsel debuteerde in 1970 met “De zotte morgen”. Vanuytsel uitte daarin kritiek op de drukte in de stad en op de vervreemding die met de stad gepaard ging. Het nummer werd een gigantisch succes. Meer dan honderduizenden exemplaren gingen over de toonbank, wat in die tijd ongezien was in Vlaanderen. Pas later ruilde hij zijn gitaar in voor de tekentafel en ging als architect aan de slag. Hij experimenteerde al in de jaren 80 met kangoeroewoningen, wat hem zijn imago als trendsetter opleverde. Vanuytsel legde zich echter vooral toe op publieke gebouwen. Projecten waar hij naar eigen zeggen meer van zichzelf in kwijt kon. Onder meer de ontwerpen voor het gemeentehuis van Bertem en Huldenberg zijn van zijn hand.





*De nacht sluipt weg de lucht verbleekt
De schimmen vluchten zwijgend
En aan de verre horizon
Begint de zon te stijgen
En daar trekt uit de nevel op
De klaarte van de dageraad
Met in zijn schoot geborgen
De zotte morgen*

*De stad ontwaakt de eerste trein
Breekt door de stilte en op zijn
Signaal begint de wildedans der dwazen
De mens kruipt uit zijn ledikant
Denkt aan zijn werk en met zijn krant
Ijlt hij nog halfslaperig door de straten
De wereld herneemt zijn zotte zorgen
Het ritme van de zotte morgen*

*Nu kleurt de einder rood en valt
De kou zacht door de ramen
De stilte vlucht voor al't lawaai
Dat opstijgt uit de straten
En daar is dan de morgen weer
Een schaterlach en elke keer
Verdrijft hij zonder schromen
De nacht de dromen*

*De stad wordt wild en auto's razen
Door zijn poorten en de laatste
Rust wordt uit zijn schuilhoek gedreven
Vogels vluchten vol verdriet
Uit zijn torens want hun lied
Wordt nu door niemand meer begrepen
Mensen lopen naast elkaar
Een verre groet een stil gebaar
Want alles wordt nu door de tijd gemeten
De wereld herneemt zijn zotte morgen
Het ritme van de zotte morgen*

*Maar't land zelf slaapt zijn roes nog uit
Diep onder't loof verscholen
Hier komt geen mens of geen geluid
D'oneindige rust verstoren
Terwijl de stad nu raast en schreeuwt
De morgen zijn bevelen geeft
Wordt hier bij't ochtendgloren
De dag geboren*

*En ook de kinderen en de dwazen
Blijven tussen de rozen slapen
Ver en veilig geborgen
Voor het ritme van de zotte morgen*

Zjef Van Uytzel, De Zotte Morgen



KLEIN, KLEINER, KLEINST

De wereld geraakt stilaan volgebouwd, is al volgebouwd, en staat in feite overvol. Steeds vaker moet natuur wijken voor het gebouwde. Hoe kunnen we dit veranderen? En hoe kunnen we de natuur zijn ruimte teruggeven? Met dit artikel tonen we aan dat kleiner wonen niet per se onpersoonlijk moet zijn en niet per se zonder identiteit of gevoel is. Laat je inspireren door volgende interessante voorbeelden, ideeën en concepten van ‘tiny houses’ en laat je overtuigen dat compact wonen ook zo zijn voordelen kan hebben.

BIG but smaller

Live Klein is een initiatief van interieurarchitect Soren Rose in samenwerking met Jacob Hagemann. Samen met wereldwijd toonaangevende architecten ontwerpen en ontwikkelen ze verschillende conceptuele ‘tiny houses’ en herdenken ze het ‘kleine, compacte wonen’. Hun missie: het combineren van het leven in de stad met het bezitten van een eigen duurzaam en zelfvoorzienend ‘tiny house’. Het biedt je de mogelijkheid en vrijheid om in het weekend even te ontsnappen aan het drukke stadsleven en te ontspannen op je favoriete vakantieplek in de vrije natuur, ver weg van de stad. Deze collectie van ‘tiny houses’ kunnen door de toekomstige eigenaars naar eigen wens ingevuld en aangepast worden. Ze worden gebouwd voor elk doel en elke locatie en worden binnen de vier en zes maanden afgeleverd. (1)

Een eerste prototype van Kleins idee is A45 van BIG architects. Met dit 17m² grote project wil Bjarke Ingels inzetten op woonkwaliteit én duurzaamheid:

“Often weekend getaways become so extensive that we end up ruining the nature that attracted us in the first place - wilderness becomes subdivisions, scenery turns into sprawl. With Klein we wanted to create a rural outpost with the smallest possible footprint for maximum immersion into the wild”. (2)

Door het klassieke A-frame cabin - een structuur met de vorm van een zadeldak - aan te passen naar een rechthoekig grondplan met een 45° gedraaid dak, krijgen we een interessant volume dat binnen veel ruimer is en dat buiten, door het vanuit verschillende kanten te bekijken, de vorm heeft van een driehoek of een vierkant. (3)

De binnenruimte met zijn kleine keuken, badkamer en handgemaakt Scandinavisch meubilair is zorgvuldig uitgedacht en straalt zowel gezelligheid, comfort als design uit. BIG architects wil met dit project de natuur naar binnen brengen en dat doen ze door natuurlijke materialen te gebruiken zoals grenen- en cederhout en natuurlijke kurk voor de wanden. Deze kleine woning wordt ter plaatse gebouwd en bestaat uit 100% recycleerbare materialen. (4)



Witte Cocon

Vlaanderen staat zo goed als vol en dus moeten we spaarzaam en intelligent omgaan met de open ruimte en het groen dat we nog hebben. De architecten van dmva doen een voorstel: *“Flexibiliteit betekent duurzaamheid. Geen vaste constructies, wel verplaatsbare woonobjecten die gegroepeerd kunnen worden aan de randen van steden en dorpen.”* (5)



Zo komen ze in 2009 tot het ontwerp van Blob vb3, een compacte en organische unit van 20m² in de vorm van een druppel. Met dit project willen ze aantonen dat er nood is aan vooruitstrevende ideeën en concepten die de steeds groeiende en overbevolkte stad een oplossing kunnen bieden. (6) De atypische vorm heeft een minimalistisch en ruimtebesparend design waarin ecologie en energie een belangrijke rol spelen. Blob vb3 kan overal geplaatst worden en heeft een zeer variabel gebruik: het kan een

kantoorruimte zijn, een receptie, tuinhuis, logeerkamer, buitenverblijf... Het heeft alle voorzieningen om aan de basisbehoeften te voldoen, zoals een badkamer, keuken, een bed, verlichting en een plaats voor opslag. (7) De blob is opgebouwd uit een binnen- en buitenschil van gepolijst polyester, waartussen deze functies zich bevinden. De rest van die tussenruimte is opgevuld met een 20cm dikke PUR isolatielaag. De combinatie van deze zeer goede isolerende wanden en de witte reflecterende kleur zorgt voor een goed energetisch concept. (5)

Upside down

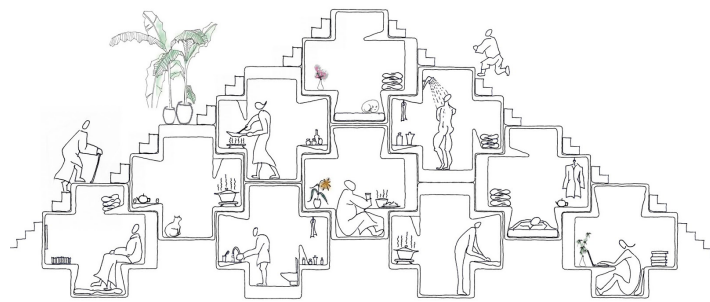
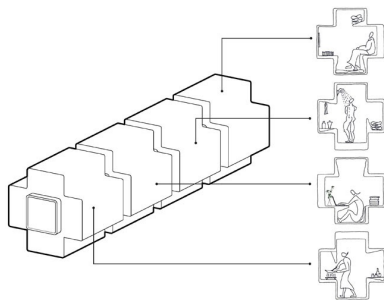
Bij het ontwerpen van kleinschalige wooneenheden is het noodzakelijk om goed na te denken over interieur en indeling. Elke oppervlakte moet een doel of functie hebben en moet zich beperken tot de maat die minimaal nodig is, anders is het alleen maar ruimte die verloren gaat. (8)

Studio Liu Lubin speelt hier op in met hun ontwerp van het Micro-house. Ze baseren zich op de minimale ruimte die een persoon nodig heeft om binnen te kunnen staan, zitten en liggen. Het Micro-house bestaat uit drie multifunctionele modules van elk 4 m² groot waarbij de volledige interieurinrichting wordt opgenomen in de structuur (8): *“The form of the Micro-house is designed to act as a combination of furniture and architecture elements. When being rotated, the unit of the Micro house will shift its space which contains all kinds of housing activities, such as resting, working, washing and cooking, etc.”* (9)

De structuur bestaat uit vezelversterkte schuimcomposiet, wat de modules licht, sterk en duurzaam maakt. Ze kunnen

gemakkelijk opgetild en handmatig omgedraaid worden om zo een andere configuratie te krijgen binnen eenzelfde module. Dit laat toe om van een tafel een opbergplank of wastafel te maken en zo wordt een living een bureau ruimte of een badkamer, een keuken een slaapkamer... (10) De sterke structuur maakt het mogelijk om meerdere modules op elkaar te stapelen en van een eenpersoonswoning een familiewoning te maken of zelfs te clusteren tot een woonwijk. (10)

Als we ruimte terug willen geven aan de natuur, dan moeten we duurzaam wonen: we moeten met herbruikbare materialen werken, flexibel zijn en compact en minimaal leven. De voorgaande voorbeelden zijn uitgevoerde conceptideeën van 'tiny houses', die de architect en de mens op zich moeten laten nadenken over welke ruimte en hoeveel ruimte we nodig hebben om te leven, over hoe we minimale ruimte optimaal kunnen benutten en over de nood aan nieuwe en originele oplossingen voor onze volgebouwde wereld.



© Courtesy of Studio Liu Lubin

- (1) Live Klein, geraadpleegd van <https://www.liveklein.com/>
- (2) Archello, (z.d), Klein A45, geraadpleegd van <https://archello.com/project/klein-a45>
- (3) BIG, (2018), Klein A45, geraadpleegd van <https://big.dk/#projects-klein>
- (4) Archdaily, (2018), A45/BIG, geraadpleegd van <https://www.archdaily.com/894941/a45-big>
- (5) dmva, (2009), Blob vb3, geraadpleegd van <https://www.dmva-architecten.be/nl/projecten/blob-vb3>
- (6) Blob vb3, (2011), Essential Magazine, n.148, p56, geraadpleegd van <https://www.dmva-architecten.be/nl/press/essential-magazine-n-148>
- (7) Archdaily, (2010), Blob vb3/dmva, geraadpleegd van <https://www.archdaily.com/47298/blob-vb3-dmva>
- (8) Borgobello B. (2013), Stackable Micro House incorporates multi-functional living zones, New Atlas, geraadpleegd van <https://newatlas.com/liu-lubin-micro-house/28295/>
- (9) Archdaily, (2013), Microhouse/Studio Liu Lubin, geraadpleegd van <https://www.archdaily.com/379927/micro-house-studio-liu-lubin>
- (10) Frearson A. (2013), Micro House in Tsinghua by Studio Liu Lubin, Dezeen, geraadpleegd van <https://www.dezeen.com/2013/06/29/micro-house-in-tsinghua-by-studio-liu-lubin/>

DESIGN FOR CHANGE





“Niets uitdagender om dé precieze interventie te vinden binnen een complex geheel van op het eerste zicht bestaande onverzoenbare randvoorwaarden.”

Stijn Cools, venoot aNNo architecten



© aNNo architecten

ANNO ARCHITECTEN

Historische gebouwen en sites zijn vaak belangrijk voor de identiteit van een bepaalde buurt. Soms verliezen ze echter hun functie en komen ze leeg te staan. De zoektocht naar een nieuwe invulling van die beeldbepalende gebouwen is niet altijd evident. Er zijn vele afwegingen te maken en vele beslissingen te nemen. In dit interview laten we ir.-architect Stijn Cools aan het woord. Hij is één van de vennoten van het Gentse architectenbureau aNNo, dat zich toespitst op de restauratie, renovatie en herbestemming van historische gebouwen.

Na uw opleiding als ingenieur-architect, volgde u nog een Ma-na-ma aan het Raymond Lemaire International Centre for Conservation (KU Leuven). Vanwaar de interesse voor het werken met architecturaal waardevolle, bestaande gebouwen?

“Reeds vanaf het eerste jaar van mijn studies had ik een bijzondere interesse in de bestaande context. Ik volgde tijdens mijn opleiding ingenieur-architect steevast alle keuzevakken met de focus op renovatie of monumentenzorg. Ik miste geen enkele les architectuurgeschiedenis van prof. De Jonge & prof. Verpoest (toen nog met diaprojector) of architectuurtheorie van prof. Loeckx.

Mijn Erasmus uitwisseling aan de universiteit van Ferrara in Noord-Italië was enorm verrijkend voor mijn ontwikkeling als architect en heeft de interesse in de bestaande context alleen maar verder aangewakkerd. De opleiding architectuur vertrok in Italië steevast vanuit een blikveld op renovatie en restauratie. Ook de theorievakken waren enorm geworteld in kennisopbouw van de Italiaanse architectuur- en restauratietraditie. De Vlaamse verkaveling-nieuwbouw-architectuur was er zeer ver weg. We kregen er les van professoren met architectuurpraktijken in Firenze, Rome en

Bologna die ons een ganse week op sleeptouw namen in hun thuisstad. Ik ondervond er dat hoe beter je de architectuurgeschiedenis en -theorie verkennt, hoe beter je als ontwerper in een concreet project kan ageren (bevestigen, erkennen, confronteren,...) dankzij de kennis van je eigen discipline.”

Kunt u even schetsen waarin nu net de meerwaarde van deze opleiding voor u lag. Zou u het aanraden?

“De Ma-na-ma aan de KU Leuven is zonder overdrijven een unieke opleiding in de wereld. Het heeft een internationale focus (studenten uit heel de wereld), is interdisciplinair (architecten, kunsthistorici, stedenbouwkundigen, archeologen, ...) en heeft een avant-garde attitude (wil koploper zijn in domein van de renovatie, restauratie en herbestemming). Tijdens de opleiding zelf besef je dat misschien onvoldoende.

De opleiding vormt een enorme culturele en architecturale verbreding van je tot dan toe ‘Vlaamse’ blikveld. Daarnaast is het een eerste mooie aanzet van de uitbouw van je professionele netwerk. Vandaag kom ik nog elke dag in contact met alumni van deze opleiding. In beleid, als collega’s, als onderzoekers, ...”

aNNo architecten richt zich voornamelijk op restauratie, renovatie en herbestemming van historische gebouwen, erfgoed en monumenten. Hoe gaat u om met dergelijke projecten?

“We vertrekken altijd vanuit de ontwerpogave. Maar die vatten we pas aan na grondig & interdisciplinair gebouwonderzoek. Waarom staat het gebouw daar vandaag, hoe is dat tot stand gekomen, wanneer en in welke maatschappelijke context is het tot stand gekomen, wie was de architect en wie was de opdrachtgever, waarom is het verbouwd en uitgebreid, wat betekent het vandaag, hoe is de stedenbouwkundige context gewijzigd ...? Het vatten van de gelaagde context als ontwerper vormt een enorme troef om ontwerpbeslissingen te kunnen kaderen in de traditie van de architectuurdiscipline. aNNo probeert de analytisch, onderzoekende attitude te combineren met intuïtief ontwerpend onderzoek. De beide delen in het woord restauratie-architect zijn voor ons even belangrijk.”

Renovatieprojecten kenmerken zich door hun hoge graad aan onvoorziene omstandigheden en onverwachte hindernissen. Hoe gaat u daar als architect mee om? Kwam u al terecht in omstandigheden waar tijdens de bouw afgeweken werd van het oorspronkelijke idee?

“In feite hebben we geen grote onvoorziene omstandigheden meegemaakt. Toch niet van die aard om het project te moeten bijsturen tijdens uitvoering. Centraal in elk renovatieproject staat de secure opmeting & inventarisatie van het gebouw. En dan vermijd je al veel problemen tijdens de werf. Een opmeting is niet enkel het geometrisch vastleggen van het bestaande. 3D scanning en drones zijn zeker handige tools om snelheid te maken, maar vormen geen substituuat voor de interpretatie van het gebouw als architect. Het vastleggen van de bestaande toestand is een cruciale fase: hoe is een

wand waarschijnlijk opgebouwd, hoe zit de structuur in elkaar, waar zijn er gebreken, welke materialen zijn er gebruikt ... Al die zaken moeten op tekening. De opmeting is voor ons hands-on: putten graven naast funderingen om de aanzet te controleren, muurkernen boren, labo-proeven op de oude beton uitvoeren, natuursteen determineren, hoogwerkers huren om de goten en puntgevels te inspecteren, etc. Om het met een boutade te stellen; wat niet op je tekening staat, bestaat niet. En bijgevolg wordt informatie gaandeweg vergeten en beschouwd als onvoorziene omstandigheid. De architectuurtekening van de bestaande toestand is het centrale vertrekpunt. Niets poëtischer dan een historisch gebouw voor de eerste keer in zijn geschiedenis in gedetailleerde & prachtige 2D tekeningen te vatten.”



Bij renovatieprojecten speelt aan de ene kant de ruimtelijke context een belangrijke rol. Er moet ook rekening gehouden worden met tal van regels rond de conservatie van erfgoed. Blijft er genoeg vrijheid over om als architect uw eigen ding te doen?

“Absoluut. De tijd waarin we onbekommerd materialen en ruimte konden consumeren, ligt ver achter ons. De geschiedenis van landschappen en plekken, van bouwen ontwerptradities, van materialen en ideeën vormt het referentiekader voor nieuwe ontwerpen. Design by reference. aNNo zoekt strategieën die omgaan met de bestaande toestand als grondstof, met haar geschiedenis, de immateriële betekenis, de gebruikte materialen, de ruimtelijke en historische context. De meest innovatieve architectuurpraktijken zijn vaak – ons inziens – een combinatie van al deze strategieën. Tabula rasa wordt tabula plena. Niets uitdagender om dé precieze interventie te vinden binnen een complex geheel van op het eerste zicht bestaande onverzoenbare randvoorwaarden.”

Uw bureau werkt momenteel aan de herbestemming en restauratiewerken van het historische stadhuis van Leuven. Kunt u ons daar wat meer over vertellen?

“We hebben die wedstrijd samen met FELT gewonnen door de ontwerpvrage in de gelaagde historische setting te detecteren. aNNo heeft zich eerst ondergedompeld in de geschiedenis van de reconstructie na WOI. Het prachtige boek ‘Resurgam’ van Marcel Smets en Guido Geenen gaf daarover inspiratie. De volledige grote markt is na WOI heropgebouwd als scene of theater voor de twee topmonumenten. In feite zorgde het historiserend reconstrueren van de context na WOI voor een opwaardering van de authentieke monumenten, het stadhuis en de Sint-Pieterskerk, die de oorlog hebben overleefd. Ze waren verweesd achtergebleven in het compleet vernietigd centrum, en kregen door de kunstige historische context opnieuw een soort natuurlijke evidentie.

We hebben de reconstructie of inscenering van de Grote Markt gewaardeerd en gerespecteerd als cultureel maatschappelijk idee. De beslissingen van destijds hebben we niet weggezet als goedkoop fascisme. Maar we hebben de vraag gesteld hoe we deze draad van de geschiedenis kunnen voortzetten. Het interviëren achter de gevel van het oude politiegebouw met een nieuwbouw – vormgegeven als een soort bovenbouw horende bij een neo-romaanse onderbouw – past in feite perfect in het idee van de inscenering van de Grote Markt. En had bij wijze van spreken al in 1920 bedacht kunnen zijn. Hoewel onze interventie radicaal nieuw is en behoort tot de 21ste eeuw, bouwt ze wel voort op een interpretatie van de geschiedenis. Door onze lezing van de geschiedenis ontstond een window of opportunity ten opzichte van de andere teams. Functionele voordelen werden mogelijk. De wensen en ambities van de opdrachtgevers kwamen met een vanzelfsprekendheid binnen handbereik.”



Het zoeken naar nieuwe functies voor historische gebouwen is één van de meest cruciale vormen van verdichting. Komt de motivatie voor herbestemming bij u vanuit ecologische overwegingen? Speelt duurzaamheid ook een rol bij andere facetten van het ontwerpen, zoals bijvoorbeeld materiaalkeuze?

“Zeker en vast. De monumentenzorg is gestoeld op concepten als compatibiliteit, herbehandelbaarheid, omkeerbaarheid, beperken van de materiële interventie, etc. Deze zijn één op één door te vertalen naar ecologische principes en circulariteit. Alleen zijn monumentenzorgers in hun sector bubble daar nog onvoldoende bewust van. De monumentenzorg beschikt over een enorm reservoir aan kennis voor de implementatie van een meer ecologische architectuur: demontabele materialen toepassingen, levensduurbeoordeling, verlenging van levensduur ...

Met aNNo maken we ook scherpe keuzes qua materialiteit. Voor ons bijvoorbeeld geen gespoten PUR in de vloeren, rondom de ramen Aannemers kijken meestal ongeloofwaardig als we dat op een werf poneren, maar rotswol rondom de ramen is bijvoorbeeld akoestisch veel performanter dan gespoten pur. En voor vloeren zijn ecologische en duurzame alternatieven ruim voorhanden. We durven ook te experimenteren met bijvoorbeeld kalkbeton of kalkhennep.”

aNNo architecten heeft een uitgebreid portfolio. Welk project is u het meest bijgebleven? Waarom?

“De herbestemming van Hof ter Beempt to cohousing project voor zeven gezinnen in het centrum van het dorp Zingem. Niet alleen relevant qua woonvorm, verdichting en herbestemming; maar ook een enorm cultureel en sociaal verrijkende samenwerking tussen bewonersgroep en architecten. Een project dat door de opdrachtgever ook onze zienswijze op ecologie compleet heeft getransformeerd en die we nu meenemen in andere projecten. Visionaire initiatiefnemers met wie we door ontwerpend onderzoek de conventionele bouwoplossingen hebben verkend en verbreed. Inspirerend qua samenwerking & denkwerk. Herbestemming van erfgoed op het scherp van de snee.”

Om af te sluiten: welke raad zou u onze lezers willen meegeven?

“Voor aNNo is het omgaan met de bestaande gebouwen en plekken een enorm privilege. De quote van Charles Ray Eames: “Take your pleasure seriously” is voor ons bureau wel toepasselijk. Doe de dingen met passie en engagement, dan volgt de rest vanzelf.”



© Barbara Joseph



© Barbara Joseph

DE STAD IN FOTOGRAFIE

Rogierplein Brussel | 50° 51' 19.8" N 4° 21' 31.2" O



© Frantz Charlet

1900



481. - BRUXELLES. - Gare du Nord et Place Rogier

© Henri Goerges

1910



© Bromo Photo

1958



© Louis Dewaele

2015



Waar kan de symbiose van verdichting, herbestemming en innovatieve projecten ons naartoe leiden? Eén van de meest ambitieuze steden op het vlak van duurzaamheid is Kopenhagen. De Denen stellen zich tot doel om hun hoofdstad tegen 2025 klimaatneutraal te maken. Het loont dus de moeite om een kijkje te nemen hoe ze het daar in Scandinavië aanpakken.

Eén met de natuur

De connectie aangaan met de natuur betekent soms ook de natuur aan het werk zetten. Denemarken zet voornamelijk in op het gebruik van windenergie om hun streefdoelen te bereiken. Wanneer de wind even wat rust neemt, gebruiken ze zonne-energie van Duitsland of hydro- elektrische energie van Noorwegen.

Kopenhagen wordt binnengedrongen en omringd door water; zo wordt de natuur in de stad heel tastbaar. Het water dat door de binnenstad loopt, is zo proper dat er in gezwommen kan worden. Op een zonnige dag vind je de inwoners van de stad dan ook aan de rand van het water of in één van de havenwembaden. Ook aan de kustlijn wordt de connectie met het water gezocht. Kastrup Søbad brengt je tot in het diepere water waar er gedoken kan worden. Het project komt als een schelp uit het water en beschikt over verschillende duikplatformen. Het ligt ten zuiden van het kunstmatige eiland Amager strandpark. Samen bieden zij een plek waar Kopenhagenaars graag vertoeven. (1)

Koning fiets

Denen zijn heer en meester in het gebruik van de fiets. Hoewel wij Belgen ook tot de fervente fietsers behoren, heeft Denemarken toch nog iets meer talent voor het integreren van de fiets in hun steden. Dit heeft er voor gezorgd dat ze naast de bekende export van windturbines en geneesmiddelen, de laatste jaren een nieuw product uitvoeren. De Denen exporteren hun fietscultuur naar

internationale steden. Stadsplanners van Barcelona tot Sevilla en van Bogota tot San Francisco bezochten Denemarken om inspiratie op te doen om de fiets voorrang te geven op de auto. (2)

Wie Kopenhagen bezoekt, merkt meteen de fietscultuur op. De bike lanes krijgen evenveel ruimte als de autowegen, ze hebben hun eigen verkeerslichten en krijgen zelfs verschillende bruggen en tunnels. Een fietser voelt zich meteen veilig. De stad voelt ontworpen voor de fiets en dat is in se ook zo. Naast de uitstekende infrastructuur krijgt de fiets een prominente plaats in verschillende architecturale ingrepen.

Cykelslangen is een project van de architecten Dissing+Weitling. De slang zweeft 6-7 meter boven de kade en vervangt de onhandige trappen aan het Fisketorvet Winkelcentrum. Fietsers en voetgangers worden van elkaar gescheiden over 2 niveaus, wat een veiligere situatie oplevert. Architectuurcriticus Karsten Ifversen ziet in het project een symbool voor Kopenhagen. (3)

“A picture of a city of the future, where cyclists are so valuable that you lift them up like a trophy that can brand Copenhagen as a green city pioneer.”

Karsten Ifversen



Net zoals in Leuven vertrouwen de Deense studenten op hun stalen ros om zich te verplaatsen. Maar deze hebben natuurlijk ook een plaats nodig op de universiteit. Karen Blixens plads is de oplossing van COBE architecten voor de Søndre campus in Amager. Zij toverden een rechthoekig plein om tot een organisch vormgegeven landschap. Het is de leesbaarheid van dit plein dat dit zo succesvol maakt. Onder de heuvels is er plaats voor 2000 fietsen en bovenop vinden de studenten een plekje om uit te blazen tussen de lessen door. (4)



Functie volgt functie

Vandaag de dag leven er zoveel mensen in grote steden dat er weinig open ruimte over blijft. Maar misschien hoeft dit niet zo te zijn. In Kopenhagen denken ze outside the box en stapelen ze functies op elkaar. Ze stapelen combinaties die op het eerste zicht vreemd lijken, maar toch blijken te werken.

Met “Park ‘N’ Play” geeft JAJA architects een ander invulling aan een gebouw dat normaal monofunctioneel is. Konditaget Lüders combineert een parkeergebouw met een fitness en speeltuin op het dak. In Nordhavn

zijn weinig open ruimtes, maar met deze ingreep wordt er een nieuw soort opgeheven publieke ruimte gecreëerd. De harde functie van het gebouw wordt verzacht met groene gevels en buitentrappen die zich langsheen het gebouw omhoog kronkelen. (5)

BIG architects ziet het nog iets ruimer en combineert een energiecentrale met een skipiste, klimmuur en uitkijkpunt. Copenhill voorziet 150.000 gezinnen van energie en district heating door het verbranden van afval. De centrale maakt deel uit van het plan om tegen 2025 klimaatneutraal te zijn. Bjarke Ingels van BIG architects ziet zijn project als een voorbeeld van duurzame architectuur die een stad kan helpen: “As a power plant, Copenhill is so clean that we have been able to turn its building mass into the bedrock of the social life of the city – its facade is climbable, its roof is hikeable and its slopes are skiiable. A crystal clear example of hedonistic sustainability – that a sustainable city is not only better for the environment – it is also more enjoyable for the lives of its citizens”. (6)



- (1) Archdaily, (2008). Kastrop Sea Bath, geraadpleegd van <https://www.archdaily.com/2899/kastrop-sea-bath-white-arkitekter-ab>
- (2) Danish Architecture Centre, (2020). Exhibition Hello Denmark, geraadpleegd op 18-10-2020
- (3) Danish Architecture Centre, (2020). Cykelslangen, geraadpleegd van <https://dac.dk/viden/arkitektur/cykelslangen/>
- (4) COBE, (2020) Karen Blixens Plads, geraadpleegd van <https://www.cobe.dk/place/karen-blixens-plads>
- (5) Archdaily, (2014), JAJA designs “Park ‘N’ Play” Parking garage in Copenhagen, geraadpleegd van <https://www.archdaily.com/535720/jaja-designs-park-n-play-parking-garage-in-copenhagen>
- (6) Dezeen, (2019). BIG opens Copenhill power plant topped with rooftop ski slope in Copenhagen geraadpleegd van <https://www.dezeen.com/2019/10/08/big-copenhill-power-plant-ski-slope-copenhagen/>





ARCHITECTUURTIPS

Nu we buitenlandse reizen best vermijden omwille van het coronavirus is het uitstekende moment aangekomen om de verborgen schatten van België te ontdekken. Wij tonen u alvast enkele architecturale bezienswaardigheden die zeker de moeite zijn om eens te bezoeken.

Eperon D'Or

In het hart van Izegem, een gemeente in West-Vlaanderen, is Eperon d'Or te vinden. Dit art-decogebouw werd in 1930 gebouwd als onderdeel van een schoenenfabriek en is nu omgevormd tot een industriële erfgoedsite waarin het schoenen- en borstelmuseum wordt ondergebracht. Dat Izegem vandaag de dag bekend staat als 'stad van bustels en schoen' heeft ze mede te danken aan de successen van dit voormalig schoenenbedrijf.

Niet alleen het museum maar ook de gebouwen zelf zijn zeker een bezoekje waard. Het voorgebouw in art-decostijl ontworpen door architect Charles Laloo is het pronkstuk van de site. Er wordt gespeeld met diagonale lijnen in de raamverdelingen en de horizontale lijnen in de bakstenen gevel worden benadrukt door een speciale voegtechniek. De toren accentueert dan weer verticaliteit. De belettering in bladgoud maakt de gevel helemaal bijzonder. Ook in het interieur zijn de typische geometrische vormen en vele kleuren van de art deco terug te vinden. Vooral de bijzondere lichtinval trekt de aandacht. Grote raampartijen laten overvloedig licht binnen dat weerkaatst wordt door de granito vloeren.

De achterliggende gebouwen met sheddaken verraden de industriële geschiedenis. Het ontwerp van de hand van architect Mulier heeft een constructie die typerend is voor toenmalige industriebouw. Vakwerkliggers op gietijzeren kolommen overspannen de ruimte en dragen het dak. De gemetselde rondbogen zoeken de link met het voorgebouw.

Een aantal jaar geleden werden het art-decogebouw en de achterliggende fabrieken gerestaureerd en gerenoveerd door Compagnie O-architecten i.s.m. Geert Pauwels en Sabine Okkerse. De waardevolle gebouwen werden in ere hersteld en er werden enkele elementen toegevoegd. Een gouden schoenendoos op het dak doet dienst als tentoonstellingsruimte en een klein theater aan de achterzijde biedt plaats voor verschillende evenementen. Door deze uitbreidingen is het gebouw helemaal aangepast aan zijn nieuwe functie als museum. Het industriële karakter werd behouden, zo waan je je als bezoeker werkelijk in het reilen en zeilen van een 20ste-eeuwse schoenenfabriek.



© Jean-Pierre Dalbéra



© Hortamuseum. Foto van Paul Louis



© eid



© BüroLandschap

Villa Cavrois

In het Noorden van Frankrijk, nabij Roubaix, vinden we het ontwerp van architect Robert Mallet - Stevens. Hij tekende de villa in 1929 als een opvatting van een modern kasteel voor de bouwheer Paul Cavrois. Na een periode van verval en vandalisme, werd de restauratie van de architecturale parel en het omliggend park voltooid in 2015. Sindsdien is het weer mogelijk om deze te bezoeken en een sprong in de tijd te maken naar de modernistische stroming. De villa ligt op anderhalf uur rijden van Leuven en is zeker een bezoek waard!

Hortamuseum

In de Amerikaansestraat 23 en 25 te Sint-Gillis vinden we het voormalige huis en atelier van architect Victor Horta terug. Deze gebouwen werden opgetrokken tussen 1899 en 1901 in de art-nouveaustijl, waarvan Horta één van de belangrijkste vertegenwoordigers was. De stijl heeft als doel een kunst te creëren die aansluit bij de behoeften van de samenleving op dat moment en is in die zin zeker modern te noemen. Sinds 1969 wordt het Hortamuseum ondergebracht in deze monumenten. Een groot deel van de interieurdecoratie waaronder de mozaïeken, de glasramen en het meubilair zijn bewaard gebleven. Laat je onderdompelen in deze bijzondere architectuur uit het begin van de twintigste eeuw en maak kennis met een grootmeester van zijn tijd.

Handelsbeurs Antwerpen

Ben je binnenkort nog eens in Antwerpen in de buurt van de Meir? Neem dan zeker even de tijd om de Handelsbeurs binnen te springen! Deze historische parel werd in 1532 opgetrokken als de 'moeder aller beurzen' en was in de 16de eeuw al een bloeiende economische trekpleister en ontmoetingsplaats. De handelsbeurs kent een rijke geschiedenis en is na zijn succesvolle restauratie in 2019 weer open voor publiek. Laat je meevoeren in een reis door de tijd, beleef een unieke sfeer in de overdekte binnenplaats en geniet van zijn spectaculaire, neogotische architectuur met zijn gietijzeren overkapping. Aarzel niet om deze fantastische en bruisende plek in het hart van Antwerpen een bezoekje te brengen.

Bosland

Architectuur kan men niet enkel terugvinden in de stad, maar ook in de natuur. Een prachtige plek in ons eigen land die je zeker niet kan overslaan, is Bosland. In dit Noord-Limburgse natuurgebied zet men vooral in op de beleving van het publiek. Er zijn verschillende duurzame installaties en activiteiten op touw gezet voor jong en oud. Een onvergetelijke ervaring is 'Fietsen door de bomen'. Deze constructie van BuroLandschap, Atelier Ensemble en De Gregorio maakt het mogelijk om op tien meter hoogte tussen de toppen van de bomen te fietsen. De kleinsten onder ons vinden het avontuur in onder andere de sprookjesachtige sculpturen gemaakt uit wilgentakken door de landschapskunstenaar Will Beckers.

archipelago



VANDERSANDEN



Sinds 1995 legt ANYWAY Doors zich toe op het heruitvinden van de deur. Een sterk staaltje techniek en een uniek design vormen in elk interieur een zichtbare meerwaarde.



Flagship store & productie Nijverheidsweg 32, B-2240 Massenhoven

DANKWOORD

Bij deze loopt ons onderzoek naar het wonen in de stad en de nieuwe werkelijkheid op zijn einde. Wij hopen dat we u konden meenemen in deze zoektocht naar antwoorden en dat we tegelijk ook enkele van uw vragen hebben beantwoord. Hopelijk heeft u even hard genoten bij het lezen als wij tijdens het schrijven van dit magazine.

Graag willen wij Existenz alsook de schrijvers van Unité bedanken.

Hoofdredactie

Stef Van Leugenhaege
Isabel Verhaeghe

Schrijvers

Sofie Bijmens
Bieke Van Broekhoven
Benjamin Vanhoorne
Robine Verhaeghe

Fotografen

Sybren De Boever
Gilles De Sloovere
Hanne Hermans

Na deze eerste uitgave van Unité duiken wij weer even onder om een comeback te maken in het tweede semester. Maar wees niet getreurd, want tijdens onze creatieve quarantaine verschuiven wij onze focus naar de virtuele wereld. De trend is gezet met de eerste podcast en onze andere digitale publicaties. De komende maanden zullen wij met u in contact blijven via onze digitale kanalen. Wij willen u als lezer bedanken en staan te popelen om jullie terug te zien bij het lezen van Unité II.


100% klimaatneutraal drukwerk





 www.existenz.be

 Existenz

 _existenz



v.u. Existenz, Lode Vanderbeek
Studentenwijk Arenberg 6/0, 3001 Heverlee
november 2020